

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-30-12
Otsuse kuupäev	10. aprill 2013
Kohtukoosseis	Eesistuja Märt Rask, liikmed Eerik Kergandberg, Jaak Luik, Jüri Pöld ja Ivo Pilving
Kohtuasi	1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud riigilõivuseaduse § 57 lõike 1 koostoimes lisaga 1 põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 sendi kuni 57 520 eurot 48 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti
Menetluse alus	Tallinna Ringkonnakohtu 20. novembri 2012. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-11-27240
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 sendi kuni 57 520 eurot 48 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti.

ASJAOLUD, MENETLUSE KÄIK JA RINGKONNAKOHTU MÄÄRUS

1. Tsiviilasjas nr 2-11-27240 esitas OÜ Leviron Grupp 10. juunil 2011 Harju Maakohtusse A. Koroljovi vastu võlgnevuse ja intressi ning viivise väljamõistmiseks hagi hinnaga 51 129 eurot 32 senti. Hageja tasus 10. juunil 2011 hagilt riigilõivu 4154 eurot 25 senti. 22. juunil 2012 tegi Harju Maakohus tsiviilasjas nr 2-11-27240 otsuse, millega jättis hagi rahuldamata ja menetluskulud täies ulatuses hageja kanda.

2. Hageja esitas 23. juulil 2012 maakohtu otsuse peale Tallinna Ringkonnakohtusse apellatsioonkaebuse, millelt tasus tulenevalt riigilõivuseaduse vahepealsest muudatusest riigilõivu 950 eurot.

3. Pooled sõlmisid vaidlusküsimuse lahendamiseks kompromissi, mille esitasid 15. novembril 2012 ringkonnakohtule kirjalikult. Pooled soovisid, et ringkonnakohus kinnitaks kompromissi ja lõpetaks tsiviilasja menetluse. Hageja esitas 15. novembril 2012 ringkonnakohtule ka taotluse tunnistada hagiavalduselt tasutud riigilõiv 4154 eurot 25 senti põhiseadusvastaseks ja kohaldada põhiseadus-

likku riigilõivumäära ning tagastada kompromissi tõttu I astmes enamakstud riigilõiv poolse ulatuses ning apellatsioonistmes tasutud riigilõiv poolse ulatuses.

4. Tallinna Ringkonnakohtus tunnistas 20. novembri 2012. aasta määrusega põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lõike 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti.

5. Kohus rahuldab osaliselt hageja riigilõivu tagastamise taotluse. Tulenevalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 150 lõike 2 punktist 1 ja lõikest 3 tagastab kohus hagejale poole apellatsioonimenetluses tasutud riigilõivust ja 2125 eurot 6 senti hagi esitamisel tasutud riigilõivust. Hageja eksis RLS lisas 1 sätestatud tsiviilasja hinna vahemike kajastamisel. Hagihinna puhul 51 129 eurot 32 senti on asjassepuutuv RLS lisa 1 hinnavahe 51 129 eurot 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti.

6. Ringkonnakohtu määrus jõudis Riigikohtusse 22. novembril 2012. Tallinna Ringkonnakohtus kinnitas samuti 20. novembri 2012. aasta määrusega kompromissi ja lõpetas tsiviilasja menetluse.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

7. **Õiguskantsler** leiab, et Tallinna Ringkonnakohtu algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus ei ole lubatav.

8. Arvestades, et hageja ei esitanud riigilõivu suurust ettenägeva õigusnormi põhiseadusele vastavuse vaidlustamise taotlust selleks ettenähtud tähtaja jooksul hagi ja apellatsiooni menetluse võtmise staadiumis, ei ole tema sellekohase hiljem esitatud taotluse läbivaatamine muus menetlusstaadiumis lubatav. Kohus on selle küsimuse lõplikult lahendanud. Kaebetähtaja ennistamine on lubatav üksnes mõjuval põhjusel.

9. Juhuks, kui Riigikohus loeb vaidlustatud riigilõivuseaduse sätted asjassepuutuvateks, leiab õiguskantsler, et need olid põhiseadusega vastuolus.

10. **Justiitsminister** leiab, et ringkonnakohtu taotlus ei ole lubatav. Vaidlustatud riigilõivuseaduse sätted ei ole asjassepuutuvad.

11. Seda, kas hagi esitamisel tasumisele kuuluva riigilõivu suurus on põhiseaduspärane, hindas hagi menetluse võtmise otsustamisel I kohtuastmena maakohus. Kui kohtusse pöörduja leiab, et nõutud riigilõivumäär piirab tema kohtusse pöördumise õigust ülemäära, võib ta põhiseaduse (PS) § 15 lõike 1 alusel taotleda kohtult asjassepuutuva seaduse põhiseadusvastaseks tunnistamist, seda kas hagi esitamisel või määruskaebuses ringkonnakohtule hagi läbi vaatamata jätmise (riigilõivu tähtjaks tasumata jätmise) määruse vaidlustamisel. Praegu tasus hageja I kohtuastmes riigilõivu hagi esitamise ajal kehtinud riigilõivuseaduse alusel nõutud määras ega nähtu, et hageja oleks siis taotlenud kohtult tasumisele kuulunud lõivumäära põhiseaduslikkuse kontrolli. Seega ei nähtu, et hageja oleks olnud asja menetluse võtmisel seisukohal, et kõne all olev regulatsioon oleks tal takistanud kohtusse pöördumist.

12. Ringkonnakohtus ei saanud lahendada iseseisvat taotlust hagi esitamisel tasumisele kuuluva riigilõivu tasumise aluseks olevate sätete põhiseaduspärasuse kohta ega ka hinnata seda omal algatusel. Seda seetõttu, et ringkonnakohtus ei kohaldanud vastavat normi, st ei lahendanud hagi menetluse võtmist ega määruskaebust hagi menetluse võtmisest keeldumise määruse peale.

13. Juhuks, kui Riigikohus peab vaidlustatud sätteid asjassepuutuvateks, leiab justiitsminister, et need riigilõivuseaduse sätted on põhiseaduse vastased.

PÕHISEADUSE VASTASEKS TUNNISTATUD SÄTTED**14. Riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 „Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine“**

„(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summamana.“

15. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses“ (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012)

Tsiviilasja hind kuni, k.a.	Riigilõivu täismäär
51 129,31	4 154,25
57 520,48	4 473,81

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

16. Esmalt käsitleb kolleegium põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavust (I) ja seejärel võtab seisukoha asjassepuutuvate sätete põhiseaduspärasuse kohta (II).

I

17. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema põhivaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lõige 2).

18. Kui menetlusosaline, kellelt nõutakse riigilõivu tasumist, lõivu suurusega ei nõustu, kuid maksab lõivu menetluse kiirema jätkumise huvides siiski ära, saab ta esitada avalduse enamtasutud riigilõivu tagastamiseks. TsMS § 150 lõike 1 punkt 1 ja lõige 4 ning RLS § 15 lõike 1 punkt 1 näevad ette, et isiku nõudel tagastab kohus, kelle menetluses asi viimati oli, tasutud riigilõivu enam tasutud osas, kui riigilõivu on tasutud ettenähtust rohkem.

19. Riigilõivu tasunud isik või isik, kelle eest lõiv tasuti, saab enamtasutud riigilõivu tagastamise taotluse esitamisel kohtulahendi jõustumiseni PS § 15 lõike 1 alusel nõuda kohaldatud riigilõivumäära põhiseaduspärasuse kontrollimist (Riigikohtu üldkogu 28. veebruari 2013. aasta otsus asjas nr 3-4-1-13-12, punkt 36; 2. aprilli 2013. aasta määrus asjas nr 3-2-1-140-12, punkt 20).

20. Ringkonnakohus, lahendades hageja taotlust tunnistada hagiavalduselt tasutud riigilõiv põhiseadusvastaseks ja tagastada nõutud enamtasutud riigilõiv, pidi kontrollima, kas tasutud riigilõiv on põhiseaduspärane (PS § 15 lõige 2 ja § 152). Ringkonnakohus oleks pidanud vaidlusaluste sätete põhiseaduse vastasuse korral tegema taotluse osas teistsuguse otsustuse kui nende sätete põhiseaduspärasuse korral (vt ka Riigikohtu üldkogu 28. oktoobri 2002. aasta otsus asjas nr 3-4-1-5-02, punkt 15).

21. Seetõttu on praeguses asjas asjassepuutuvad sätted 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti.

II

22. Hageja OÜ Leviron Grupp kasutas maakohtusse hagiavaldust esitades PS § 15 lõikest 1 tulenevat igäihe õigust oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse pöörduda.

23. Hagiavalduselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad PS § 15 lõikes 1 sätestatud põhiõigust. Riigikohus on kinnitanud kohtusse pöördumise või edasikaebeõiguse riive olemasolu ka

juhul, kui riigilõiv oli enne põhiseaduse vastasuse väite esitamist juba tasutud (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 28. juuni 2012. aasta otsus asjas nr 3-4-1-12-12 ja 11. detsembri 2012. aasta otsus asjas nr 3-4-1-23-12; üldkogu 28. veebruari 2013. aasta otsus asjas nr 3-4-1-13-12).

24. Praeguses põhiseaduslikkuse järelevalve asjas on asjassepuutuv riigilõivu määr 4473 eurot 81 senti, mida tuli tasuda hagiavalduse esitamisel tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas 19. veebruari 2013. aasta otsusega asjas nr 3-4-1-28-12 põhiseadusega vastuolus olevaks praegu vaidlustatud riigilõivumääradele eelneva riigilõivu 4154 eurot 25 senti, mida tuli kuni 30. juunini 2012 kehtinud RLS § 57 lõike 1 koostoimes lisaga 1 alusel tasuda hagiavalduselt tsiviilasjas hinnaga üle 44 738 euro 15 senti kuni 51 129 eurot 31 senti. Samuti on Riigikohus tunnistanud 7. mai 2012. aasta otsusega asjas nr 3-4-1-7-12 praegu vaidlustatud riigilõivumäära põhiseadusega vastuolus olevaks apellatsioonkaebuse osas.

25. Kolleegiumi arvates ei ole põhjust hinnata praegu asjassepuutuva riigilõivu põhiseaduslikkust Riigikohtu senisest praktikast erinevalt. Riigilõiv 4473 eurot 81 senti ei ole menetlusökoonomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks vajalik abinõu.

26. Riigikohus tunnistab PSJKS § 15 lõike 1 punkti 5 alusel, et 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 olid PS § 15 lõikega 1 ja §-ga 11 vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 51 129 euro 31 senti kuni 57 520 eurot 48 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4473 eurot 81 senti.

Märt Rask

Eerik Kergandberg

Jaak Luik

Ivo Pilving

Jüri Pöld

